

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 342.9

Іванов Юрій Анатолійович

доктор юридичних наук, доцент

Національна академія Служби безпеки України

Ivanov Yurii

Doctor of Legal Sciences, Associate Professor

National Academy of the Security Service of Ukraine

ORCID: 0000-0003-4901-5337

**БАНКІВСЬКА КРИТИЧНА ІНФРАСТРУКТУРА В МЕХАНІЗМІ
РЕАЛІЗАЦІЇ САНКЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ
BANKING CRITICAL INFRASTRUCTURE IN THE MECHANISM OF
IMPLEMENTATION OF THE STATE SANCTIONS POLICY**

***Анотація.** Вступ. Призначення тієї чи іншої складової критичної інфраструктури визначається типом основної послуги, стабільне надання якої має забезпечуватись її об'єктами. Для підсектору «банківська система» це «надання банківських послуг; зберігання банками запасів готівки Національного банку та проведення операцій із ними». Однак значущість цього підсектору не обмежується зазначеними основними послугами. Його складові виконують й інші важливі для забезпечення національної безпеки України функції. Так, зокрема, без їх участі фактично неможливим було б повноцінне функціонування системи фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. На сучасному етапі об'єкти цього підсектору критичної інфраструктури задіяні у механізмі реалізації санкційної політики держави, що актуалізує*

необхідність досліджень за цим напрямом.

Мета. Метою дослідження є з'ясування ролі банківської критичної інфраструктури у механізмі реалізації санкційної політики держави.

Результати. У механізмі реалізації санкційної політики держави задіяні всі складові банківської критичної інфраструктури, однак виконувані ними функції різні.

НБУ у зазначеному механізмі виступає як державний орган, який може виносити на розгляд Ради національної безпеки і оборони України пропозиції щодо застосування, скасування та внесення змін до санкцій. Окрім того, діючи в межах своїх регуляторних та наглядових повноважень, НБУ деталізує у своїх нормативно-правових актах правила реалізації санкцій, контролює у сфері своєї компетенції дотримання цих правил і санкційного законодавства загалом, а також уповноважений застосовувати заходи впливу у разі виявлення порушень.

Натомість роль інших банків у механізмі реалізації санкційної політики держави полягає у тому, що саме вони безпосередньо забезпечують реалізацію визначених видів санкцій, діючи відповідно до санкційного й банківського законодавства, а також встановлених нормативно-правовими актами НБУ правил.

Перспективи. Подальших досліджень потребує проблематика вдосконалення використання можливостей банківської критичної інфраструктури для протидії обходу санкцій.

Ключові слова: критична інфраструктура, банківська система, санкції, санкційна політика держави.

Summary. *Introduction.* The purpose of one or another component of critical infrastructure is determined by the type of basic service, the stable provision of which must be ensured by its objects. For the subsector "banking system" it is "the provision of banking services; storage of cash reserves of the

National Bank by banks and operations with them". However, the importance of this sub-sector is not limited to the mentioned basic services. Its components perform other important functions for ensuring the national security of Ukraine. In particular, without their participation, the full functioning of the financial monitoring system in the field of preventing and combating the legalization (laundering) of proceeds from crime, the financing of terrorism, and the financing of the proliferation of weapons of mass destruction would be virtually impossible. At the current stage, the objects of this subsector of critical infrastructure are involved in the mechanism of implementation of the state sanctions policy, which actualizes the need for research in this direction.

Purpose. The purpose of the study is to clarify the role of the banking critical infrastructure in the mechanism of implementation of the state sanctions policy.

Results. All components of the banking critical infrastructure are involved in the implementation mechanism of the state sanctions policy, but their functions are different. In the mentioned mechanism, the NBU acts as a state body that can submit to the National Security and Defense Council of Ukraine proposals regarding the application, cancellation and amendment of sanctions. In addition, acting within the limits of its regulatory and supervisory powers, the NBU details the rules for the implementation of sanctions in its normative legal acts, monitors compliance with these rules and sanctions legislation in general within its sphere of competence, and is also authorized to apply measures of influence in the event of violations. Instead, the role of other banks in the mechanism of implementation of the state sanctions policy is that they directly ensure the implementation of certain types of sanctions, acting in accordance with the sanctions and banking legislation, as well as the rules established by the normative legal acts of the NBU.

Discussion. The problem of improving the use of the capabilities of the banking critical infrastructure to counter the circumvention of sanctions

requires further research.

Key words: *critical infrastructure, banking system, sanctions, state sanctions policy.*

Постановка проблеми. Призначення тієї чи іншої складової критичної інфраструктури визначається типом основної послуги, стабільне надання якої має забезпечуватись її об'єктами. Для підсектору «банківська система» це «надання банківських послуг; зберігання банками запасів готівки Національного банку та проведення операцій із ними» [1]. Однак значущість цього підсектору не обмежується зазначеними основними послугами. Його складові виконують й інші важливі для національної безпеки функції. Так, зокрема, без їх участі фактично неможливим було б повноцінне функціонування системи фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. На сучасному етапі об'єкти цього підсектору критичної інфраструктури задіяні також у механізмі реалізації санкційної політики держави, що актуалізує необхідність дослідження цієї проблематики.

Аналіз досліджень та публікацій. Ще до початку відкритої російської агресії проти України у доробку вітчизняних науковців були напрацювання, присвячені праву держав на самооборону [2] та міжнародним санкціям [3]. З 2014 року науковий дискурс щодо проблематики санкцій додатково активізувався, зважаючи на нагальні потреби практики формування й реалізації санкційної державної політики. З'явилися нові дисертаційні дослідження [4]. Ці питання стали одним із пріоритетних напрямів наукових розвідок фахівців Національного інституту стратегічних досліджень [5]. Проте роль банківської критичної інфраструктури у механізмі реалізації санкційної політики держави не була предметом комплексного теоретико-правового аналізу.

Метою статті є з'ясування ролі банківської критичної інфраструктури у механізмі реалізації санкційної політики держави.

Виклад основного матеріалу. Україна як добросовісний суб'єкт міжнародно-правових відносин завжди долучалася до запровадження й реалізації міжнародних санкцій, зокрема в системі ООН, а також належним чином здійснювала національно-правову імплементацію відповідних рішень. Зазначене реалізовувалося на виконання міжнародно-правових зобов'язань України й об'єктивно не потребувало додаткового спеціального унормування в національному законодавстві.

У 2014 р. гостро постало питання застосування санкцій власне самою Україною у якості заходів замозахисту у відповідь на відкриту агресію РФ, яка окупувала спочатку Кримський півострів, а потім і окремі райони Донецької й Луганської областей. Відтак був прийнятий Закон України «Про санкції» [6], що створило необхідне законодавче підґрунтя для подальшого вибудовування відповідної санкційної політики держави.

У вказаному законодавчому акті терміном «санкції» позначено спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи, які можуть застосовуватись з метою захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидії терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави. Види санкцій визначено у частині 1 статті 4. Їх викладено у формі невичерпного переліку, останній пункт якого вказує на «інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом».

Санкції мають відповідний порядок застосування (скасування, внесення змін) й реалізації, що передбачає здійснення певних дій уповноваженими на це суб'єктами. Специфіка окремих санкцій зумовлює залучення складових банківського підсектору критичної інфраструктури, якими є НБУ та інші банки. Вони мають різний правовий статус й по-

різному задіяні в механізмі реалізації санкційної політики держави.

НБУ є передусім одним із вказаних у частині 1 статті 5 Закону України «Про санкції» суб'єктів, які виносять на розгляд РНБО України пропозиції щодо застосування, скасування та внесення змін до санкцій. До того ж, голова НБУ є членом РНБО України [7], а відтак – бере безпосередню участь у прийнятті рішень щодо санкцій.

Аналіз чинного законодавства засвідчує, що зазначеним не вичерпується компетенція НБУ у досліджуваній царині. Реалізуючи одну зі своїх функцій, – здійснення банківського регулювання та нагляду, – цей державний орган приймає нормативно-правові акти, які регламентують діяльність як власне самого НБУ, так і інших банків у сфері реалізації санкційної політики держави. Окрім того, НБУ уповноважений:

– забороняти підсанкційним особам набувати або збільшувати істотну участь у банку, а також відмовляти в погодженні набутої/збільшеної істотної участі у банку після її фактичного набуття або збільшення (частина 10 статті 34-1 Закону України «Про банки і банківську діяльність»);

– застосовувати заходи впливу у разі застосування до банків чи власників істотної участі у банках санкцій іноземними державами (крім держав, що здійснили або здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному в Законі України «Про оборону України») або міждержавними об'єднаннями, або міжнародними організаціями та/або застосування санкцій відповідно до Закону України «Про санкції», що становлять загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку, та/або з метою забезпечення стабільності банківської системи у зв'язку з позбавленням/обмеженням права особи, до якої застосовано санкції, розпоряджатися активами (стаття 73 Закону України «Про банки і банківську діяльність»; постанова Правління НБУ від 17.08.2012 р. № 346 [8]).

Також у період дії воєнного стану в Україні, у разі якщо до банку,

визначеного НБУ системно важливим, та/або до будь-якого власника (власників) істотної участі у ньому застосовано санкції іноземними державами (крім держав, що здійснили або здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному в Законі України «Про оборону України») або міждержавними об'єднаннями, або міжнародними організаціями та/або застосовано санкцію (санкції) відповідно до Закону України «Про санкції», що становить (становлять) загрозу інтересам вкладників чи інших кредиторів банку та/або стабільності банківської системи через позбавлення/обмеження права особи, до якої застосовано санкцію (санкції), розпоряджатися активами, НБУ зобов'язаний прийняти рішення про виведення такого системно важливого банку з ринку. При цьому особа, яка зазнала шкоди, збитків внаслідок виведення з ринку системно важливого банку матиме право на відшкодування завданої шкоди, збитків у передбаченому нормами міжнародного права порядку виключно за рахунок коштів держави (держав), що здійснила (здійснили) або здійснює (здійснюють) збройну агресію проти України у значенні, наведеному в Законі України «Про оборону України» (пункт 15 розділу VII Закону України «Про банки і банківську діяльність»).

Можна стверджувати, що у структурі здійснюваного НБУ банківського нагляду сформувався окремий сегмент – нагляд у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій). Попри специфічне цільове призначення цього різновиду нагляду, у технологічному вимірі він потребує таких самих підходів, як і нагляд у сфері фінансового моніторингу й валютний нагляд. Тому слід визнати цілком доречним унормування одразу трьох зазначених компонент нагляду одним нормативно-правовим актом НБУ [9]. При цьому безвиїзний нагляд та відповідні виїзні перевірки НБУ має здійснювати з урахуванням особливостей, визначених Положенням про порядок організації виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового

моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану [10].

Роль інших банків у механізмі реалізації санкційної політики держави докорінно відрізняється від ролі в ній НБУ. За своїм статусом НБУ є одночасно і центральним банком України, і особливим центральним органом державного управління. Із викладеного вище очевидно, що у правовідносинах, пов'язаних із санкційною політикою, він задіяний виключно як державний орган. Інші ж банки такого статусу не мають й тому їх роль у зазначених правовідносинах апріорі не може бути навіть подібною до ролі НБУ. НБУ своїми нормативно-правовими актами трансформує законодавчі норми в деталізовані правила діяльності піднаглядових йому суб'єктів щодо реалізації санкційної політики держави, а інші банки, керуючись цими правилами, безпосередньо реалізують ті різновиди санкцій, які за своєю сутністю можуть бути реалізовані лише у банківській системі.

Заходи з реалізації санкцій «вмонтовано» в технологічний процес виконання банківських операцій. Законодавчим підґрунтям слугують передусім закони України «Про санкції» та «Про банки і банківську діяльність». На рівні нормативно-правових актів НБУ цю компоненту діяльності банків унормовує Положення про реалізацію спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) [11] (далі – Положення про реалізацію санкцій).

У статті 4 Закону України «Про санкції», як уже зазначалося вище, види санкцій визначено у невичерпній формі. Зокрема і низка санкцій, які реалізуються банками, охоплюється формулюванням останнього пункту частини першої зазначеної статті – «інші санкції, що відповідають принципам їх застосування, встановленим цим Законом». Натомість повний актуальний наразі перелік таких санкцій можна з'ясувати,

проаналізувавши зміст Положення про реалізацію санкцій, пункт 50 якого зобов'язує банки щомісяця надавати НБУ інформацію щодо реалізації ними персональних санкцій, зокрема про санкційних осіб (клієнтів банку/інших учасників фінансових операцій, та/або інших санкційних осіб, кошти яких обліковуються на рахунках у банку, та/або санкційних осіб, підконтрольними особами яких є клієнти банку), до яких застосовано хоча б одну з таких персональних санкцій:

- «блокування активів»;
- «блокування активів у новій редакції»;
- «зупинення фінансових операцій»;
- «зупинення операцій за рахунками фізичної особи»;
- «зупинення операцій за рахунками юридичної особи»;
- «запобігання виведенню капіталів за межі України»;
- «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань»;
- «зупинення виконання економічних та фінансових зобов'язань (заборона надавати кредити, позики, фінансову допомогу, гарантії; заборона здійснювати кредитування через купівлю цінних паперів; заборона придбання цінних паперів)»;
- «стягнення в дохід держави активів, що належать фізичній або юридичній особі, а також активів, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними».

Ці санкції, виходячи зі змісту частини другої статті 5 Закону України «Про санкції», можуть бути не лише персональними, а й секторальними, тобто такими, що застосовуються щодо невизначеного кола осіб певного виду діяльності. Пунктом одинадцятим Положення про реалізацію санкцій передбачено, що секторальні санкції, якщо інше не передбачено відповідним рішенням РНБО України, реалізуються до:

- 1) фізичних осіб, місцем постійного проживання (перебування,

реєстрації) яких є іноземна держава, щодо якої застосовано секторальні санкції, та/або є громадянами такої іноземної держави (крім тих фізичних осіб, які проживають на території України на законних підставах);

2) юридичних осіб, що створені та зареєстровані відповідно до законодавства іноземної держави, щодо якої застосовано секторальні санкції;

3) осіб, які здійснюють певний вид економічної діяльності, щодо якого застосовано секторальні санкції;

4) осіб, які здійснюють фінансові операції, на які поширюються застосовані санкції.

Інформацію щодо реалізації секторальних санкцій (за наявності) банки мають надавати НБУ щоквартально за спеціальною формою, наведеною в додатку до Положення про реалізацію санкцій.

Звертають на себе увагу перші два пункти у наведеному переліку санкцій – «блокування активів» і «блокування активів у новій редакції». Ідеться про початкову й нову редакції санкції, зазначеної у першому пункті частини першої статті 4 Закону України «Про санкції». Порівняймо:

– у початковій редакції

«блокування активів – тимчасове обмеження права особи користуватися та розпоряджатися належним їй майном»;

– у редакції згідно із Законом України від 12.05.2022 р. № 2257-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо підвищення ефективності санкцій, пов'язаних з активами окремих осіб» (набрав чинності 24.05.2022 р.)

«блокування активів – тимчасове позбавлення права користуватися та розпоряджатися активами, що належать фізичній або юридичній особі, а також активами, щодо яких така особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними».

Очевидно, що «блокування активів у новій редакції» є значно ширшим за змістом, оскільки охоплює не лише активи, які безпосередньо належать санкційній особі (перебувають у її власності). Виходячи з нового змісту санкції, законодавець цілком слушно відмовився від терміну «майно» на користь терміну «активи». Конкретизовано й поняття «особа», яке у початковому варіанті формулювання санкції потребувало тлумачення. Зрештою, розширився спектр можливостей санкційного впливу, однак водночас більш трудомісткою стала практична реалізація цієї санкції, потребуючи глибшого аналізу діяльності відповідних фізичних і юридичних осіб. При цьому ані законодавець, ані НБУ у Положенні про реалізацію санкцій не надали тлумачення активів, щодо яких особа може прямо чи опосередковано (через інших фізичних або юридичних осіб) вчиняти дії, тотожні за змістом здійсненню права розпорядження ними. Оскільки складно наперед передбачити всі можливі випадки, вказаний підхід вбачається з практичних міркувань виправданим. У правозастосовній діяльності це дає змогу діяти нешаблонно, хоч і висуває підвищені вимоги до професійності банківських фахівців. Мінімізувати вплив особистісного чинника має постійне вдосконалення систем автоматизації технологічних процесів, пов'язаних з реалізацією санкцій. Тим самим значною мірою нівелюються й корупційні ризики.

Попри те, що нова редакція змісту санкції «блокування активів» є досконалішою, початковий варіант також має залишатися у переліку санкцій, принаймні допоки існуватиме необхідність відстежувати реалізацію цієї санкції стосовно осіб, щодо яких її було застосовано до 24.05.2022 р., тобто до моменту набрання чинності відповідними змінами до Закону України «Про санкції», згідно з якими зміст санкції «блокування активів» було викладено у новій редакції.

Суб'єктами реалізації санкцій є всі діючі банки. З-поміж відповідних обов'язків банків, визначених Положенням про реалізацію санкцій, можна

виокремити три їх категорії:

- обов'язки організаційно-підготовчого характеру;
- обов'язки щодо безпосередньої здійснення заходів з реалізації санкцій;
- обов'язки щодо надання до НБУ інформації про реалізацію санкцій.

Перша категорія включає два імперативно визначені НБУ обов'язки:

- затвердити внутрішні документи з питань реалізації санкцій, якими визначити порядок здійснення заходів, що забезпечують дотримання вимог законодавства України у цій сфері;

- налаштувати внутрішні системи моніторингу фінансових операцій таким чином, щоб до проведення операцій, включаючи операції через платіжні пристрої, забезпечити їх перевірку за санкційними списками та в разі виявлення збігу окремих даних мати можливість уточнити потрібну інформацію.

Задля безпосередньої реалізації санкцій банки зобов'язані діяти відповідно до пункту четвертого Положення про реалізацію санкцій, а саме:

1) з моменту видання набрання чинності відповідного рішення щодо указу Президента України про введення в дію рішення РНБО України щодо застосування, скасування та внесення змін до санкцій забезпечити:

- оновлення (завантаження) санкційних списків;
- виявлення санкційних осіб та осіб, які діють від імені санкційних осіб, серед клієнтів та інших учасників фінансових операцій, що здійснюються суб'єктами реалізації санкцій або за допомогою суб'єктів реалізації санкцій, та/або фінансових операцій, про які стало відомо суб'єктам реалізації санкцій під час обслуговування клієнтів;
- виявлення підконтрольних осіб;
- відмову від встановлення ділових відносин із санкційними особами в разі застосування до них відповідної санкції;
- блокування коштів санкційних осіб з урахуванням застосованих санкцій;

– зупинення/відмову від проведення фінансових операцій, на які поширюються застосовані санкції;

– зупинення/відмову від проведення фінансових операцій, які порушують, сприяють або можуть сприяти порушенню/уникненню обмежень, установлених санкціями;

2) з метою виявлення наведеної в санкційних списках інформації про санкційних осіб забезпечити здійснення аналізу всіх можливих даних/інформації, що є в їх розпорядженні, включаючи дані, що містяться в платіжних інструкціях клієнтів;

3) з метою виявлення підконтрольних осіб аналізувати наявні дані/інформацію щодо структури власності, корпоративного управління клієнтів, а також їх ділових зв'язків із санкційними особами, до яких застосовано санкцію «блокування активів у новій редакції» (включаючи власників істотної участі, кінцевих бенефіціарних власників клієнтів суб'єктів реалізації санкцій).

Обов'язки банків щодо подання НБУ інформації унормовано у розділі VIII Положення про реалізацію санкцій. Ці обов'язки суто технологічно не пов'язані власне з реалізацією санкцій як такою. Однак таке інформування відіграє важливу роль у загальному механізмі реалізації державної санкційної політики. Аналізуючи отриману від банків інформацію, можна робити певні висновки про ефективність застосованих санкцій, вносити у разі потреби відповідні корективи. Окрім того, це – невід'ємна компонента здійснюваного НБУ нагляду за дотриманням банками санкційного законодавства. Для банків участь у реалізації санкційної політики держави – один із різновидів обов'язків (поряд, до прикладу, зі здійсненням первинного фінансового моніторингу, дотриманням законодавства про захист критичної інфраструктури), виконання яких потребує витрат на кадрове, технічне та ресурсне забезпечення, не будучи при цьому безпосередньо зорієнтованим в економічному вимірі на позитивний

комерційний результат підприємницької діяльності. Водночас невиконання чи неналежне виконання тим чи іншим банком цих обов'язків може мати наслідком застосування НБУ щодо нього заходів впливу, в тому числі у формі штрафу. Тобто ідеться про так званий «комплаєнс-ризик – імовірність виникнення збитків/санкцій, додаткових втрат або недоотримання запланованих доходів або втрати репутації внаслідок невиконання банком вимог законодавства, нормативно-правових актів, ринкових стандартів, правил добросовісної конкуренції, правил корпоративної етики, виникнення конфлікту інтересів, а також внутрішньобанківських / внутрішньогрупових документів банку» [12]. Забезпечення дотримання банком обов'язків у механізмі реалізації санкцій – одна з передумов мінімізації зазначеного ризику. Згідно із Законом України «Про банки і банківську діяльність» кожен банк обов'язково утворює постійно діючий підрозділ контролю за дотриманням норм (комплаєнс), а рада банку призначає головного комплаєнс-менеджера.

На період дії воєнного стану пунктом 19 розділу VII Закону України «Про банки і банківську діяльність» визначено ще одного суб'єкта, – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері стягнення в дохід держави активів осіб, щодо яких застосовано санкції, – якому банки мають надавати інформацію, подібну за змістом до тої, яку вони надають НБУ, звітуючи про реалізацію санкцій. Однак інформація надається лише на запити цього органу. Із такими запитами він має право звертатися також і до НБУ. Зазначений орган отримує у такий спосіб інформацію, що становить банківську таємницю, яка необхідна для реалізації ним своїх визначених Законом України «Про санкції» повноважень щодо виявлення і розшуку активів.

Загалом можна констатувати, що виконання банками усього комплексу їхніх обов'язків як суб'єктів реалізації санкцій доволі детально врегульовано. Але недостатньо уваги приділено надзвичайно актуальній

проблемі запобігання обходу санкцій. Фактично цьому питанню присвячено лише пункт тринадцятий Положення про реалізацію санкцій, в якому ідеться про заборону суб'єктам реалізації санкцій «проводити фінансові операції, які порушують, сприяють або можуть сприяти порушенню/уникненню обмежень, установлених санкціями».

Висновки. У механізмі реалізації санкційної політики держави задіяні всі складові банківської критичної інфраструктури, однак виконувани ними функції різні.

НБУ у зазначеному механізмі виступає як державний орган, який може виносити на розгляд РНБО України пропозиції щодо застосування, скасування та внесення змін до санкцій. Окрім того, діючи в межах своїх регуляторних та наглядових повноважень, НБУ деталізує у своїх нормативно-правових актах правила реалізації санкцій, контролює у сфері своєї компетенції дотримання цих правил і санкційного законодавства загалом, а також уповноважений застосовувати заходи впливу у разі виявлення порушень.

Натомість роль інших банків у механізмі реалізації санкційної політики держави полягає у тому, що саме вони безпосередньо забезпечують реалізацію визначених видів санкцій, діючи відповідно до санкційного й банківського законодавства, а також встановлених нормативно-правовими актами НБУ правил.

Подальших досліджень потребує проблематика вдосконалення використання можливостей банківської критичної інфраструктури для протидії обходу санкцій.

Література

1. Деякі питання об'єктів критичної інфраструктури: постанова КМУ від 9.10.2020 р. № 1109 / Кабінет Міністрів України. *Офіційний Вісник України*. 2020. № 93 від 27.11.2020 р.

2. Ржевська В.С. Право держави на самооборону в світлі розвитку юридичних гарантій міжнародної безпеки: дис... канд. юрид. наук: 12.00.11; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Ін-т міжнар. відносин. К., 2003. 211 с.

3. Седляр Ю.О. Міжнародні санкції у світовій політиці: теорія і практика: монографія / Ю.О. Седляр; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. 410 с.

4. Малишева Ю.В. Цілеспрямовані санкції та їх застосування Радою Безпеки ООН: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11; НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. Київ, 2016. 22 с.

5. Міжнародні санкції як інструмент стримування російської агресії проти України: аналіт. доп. / [А. Бобровицький, Н. Гавриленко, А. Гончарук, І. Ус, Г. Широкий, Р. Юлдашев]; за заг. ред. М. Паламарчука. Київ: НІСД, 2023. 76 с.

6. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII / Верховна Рада України. *Офіційний вісник України*. 2014. № 74 від 23.09.2014 р.

7. Про склад Ради національної безпеки і оборони України: Указ Президента України від 29.03.2024 р. № 193/2024 / Президент України. *Офіційний вісник України*. 2024. № 33 від 12.04.2024 р.

8. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу: постанова Правління НБУ від 17.08.2012 р. № 346 / Національний банк України. *Офіційний вісник України*. 2012. № 72 від 01.10.2012 р.

9. Про затвердження Положення про порядок організації та здійснення нагляду у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): постанова Правління НБУ від 30.06.2020 р. № 90 / Національний банк України. *Офіційний вісник України*. 2020. № 60 від 04.08.2020 р.

10. Про затвердження Положення про порядок організації виконання окремих вимог законодавства у сфері фінансового моніторингу, валютного нагляду, нагляду у сфері реалізації спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) протягом дії воєнного стану та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: постанова Правління НБУ від 20.12.2024 р. № 153. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-24#Text> (дата звернення 15.01.2025 р.)

11. Про затвердження Положення про реалізацію спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): постанова Правління НБУ від 11.05.2023 р. № 65 / Національний банк України. *Офіційний вісник України*. 2023. № 52 від 02.06.2023 р.

12. Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах: постанова Правління НБУ від 11.06.2018 р. № 64 / Національний банк України. *Офіційний вісник України*. 2018. № 55 від 20.07.2018 р.

References

1. Deiaki pytannia ob'ektiv krytychnoi infrastruktury [Some issues of critical infrastructure facilities]: postanova KМУ vid 9.10.2020 r. № 1109 / Kabinet Ministriv Ukrainy. *Ofitsiyni Visnyk Ukrainy*. 2020. № 93 vid 27.11.2020 r.

2. Rzhavska V.S. Pravo derzhavy na samooboronu v svitli rozvytku yurydychnykh harantii mizhnarodnoi bezpeky [The right of the state to self-defense in the light of the development of legal guarantees of international security]: dys... kand. yuryd. nauk: 12.00.11 / Rzhavska Valentyna Serhiivna; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka. In-t mizhnar. vidnosyn. K., 2003. 211 s.

3. Sedliar Yu.O. Mizhnarodni sanktsii u svitovii politytsi: teoriia i praktyka: monohrafiia [International sanctions in world politics: theory and practice:

monograph] / Yu.O. Sedliar; Kyiv. nats. un-t im. Tarasa Shevchenka, In-t mizhnar. vidnosyn. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU im. Petra Mohyly, 2013. 410 s.

4. Malysheva Yu.V. Tsilespriamovani sanktsii ta yikh zastosuvannia Radoiu Bezpeky OON [Targeted sanctions and their application by the UN Security Council]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.11 / Malysheva Yuliia Vladyslavivna; NAN Ukrainy, In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho. Kyiv, 2016. 22 s.

5. Mizhnarodni sanktsii yak instrument strymuvannia rosiiskoi ahresii proty Ukrainy [International sanctions as an instrument of deterring Russian aggression against Ukraine]: analit. dop. / [A. Bobrovytskyi, N. Havrylenko, A. Honcharuk, I. Us, H. Shyrokyi, R. Yuldashev]; za zah. red. M. Palamarchuka. Kyiv: NISD, 2023. 76 s.

6. Pro sanktsii [About sanctions]: Zakon Ukrainy vid 14.08.2014 № 1644-VII / Verkhovna Rada Ukrainy. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2014. № 74 vid 23.09.2014 r.

7. Pro sklad Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy [About the composition of the National Security and Defense Council of Ukraine]: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 29.03.2024 r. № 193/2024 / Prezydent Ukrainy. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2024. № 33 vid 12.04.2024 r.

8. Polozhennia pro zastosuvannia Natsionalnym bankom Ukrainy zakhodiv vplyvu [On approval of the Regulation on the use of influence measures by the National Bank of Ukraine]: postanova Pravlinnia NBU vid 17.08.2012 r. № 346 / Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2012. № 72 vid 01.10.2012 r.

9. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok orhanizatsii ta zdiisnennia nahliadu u sferi finansovoho monitorynhu, valiutnoho nahliadu, nahliadu u sferi realizatsii spetsialnykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii) [On approval of the Regulation on the procedure for organizing and implementing supervision in the field of financial monitoring, currency supervision, supervision in the field of implementation of

special economic and other restrictive measures (sanctions)]: postanova Pravlinnia NBU vid 30.06.2020 r. № 90 / Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2020. № 60 vid 04.08.2020 r.

10. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro poriadok orhanizatsii vykonannia okremykh vymoh zakonodavstva u sferi finansovoho monitorynhu, valiutnoho nahliadu, nahliadu u sferi realizatsii spetsialnykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii) protiahom dii voiennoho stanu ta vnesennia zmin do deiakykh normatyvno-pravovykh aktiv Natsionalnoho banku Ukrainy [On approval of the Regulation on the procedure for organizing the implementation of certain requirements of the legislation in the field of financial monitoring, currency supervision, supervision in the field of implementation of special economic and other restrictive measures (sanctions) during the martial law and amending certain regulatory legal acts of the National Bank of Ukraine]: postanova Pravlinnia NBU vid 20.12.2024 r. № 153. URL: <https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0153500-24#Text>.

11. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro realizatsiiu spetsialnykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii) [On the approval of the Regulation on the implementation of special economic and other restrictive measures (sanctions)]: postanova Pravlinnia NBU vid 11.05.2023 r. № 65 / Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2023. № 52 vid 02.06.2023 r.

12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro orhanizatsiiu systemy upravlinnia ryzykamy v bankakh Ukrainy ta bankivskykh hrupakh [On the approval of the Regulation on the organization of the risk management system in banks and banking groups of Ukraine]: postanova Pravlinnia NBU vid 11.06.2018 r. № 64 / Natsionalnyi bank Ukrainy. Ofitsiinyi visnyk Ukrainy. 2018. № 55 vid 20.07.2018 r.